

SZÉKELYFÖLD VESZEDELEMBEN!!!

VÉDELMEBE

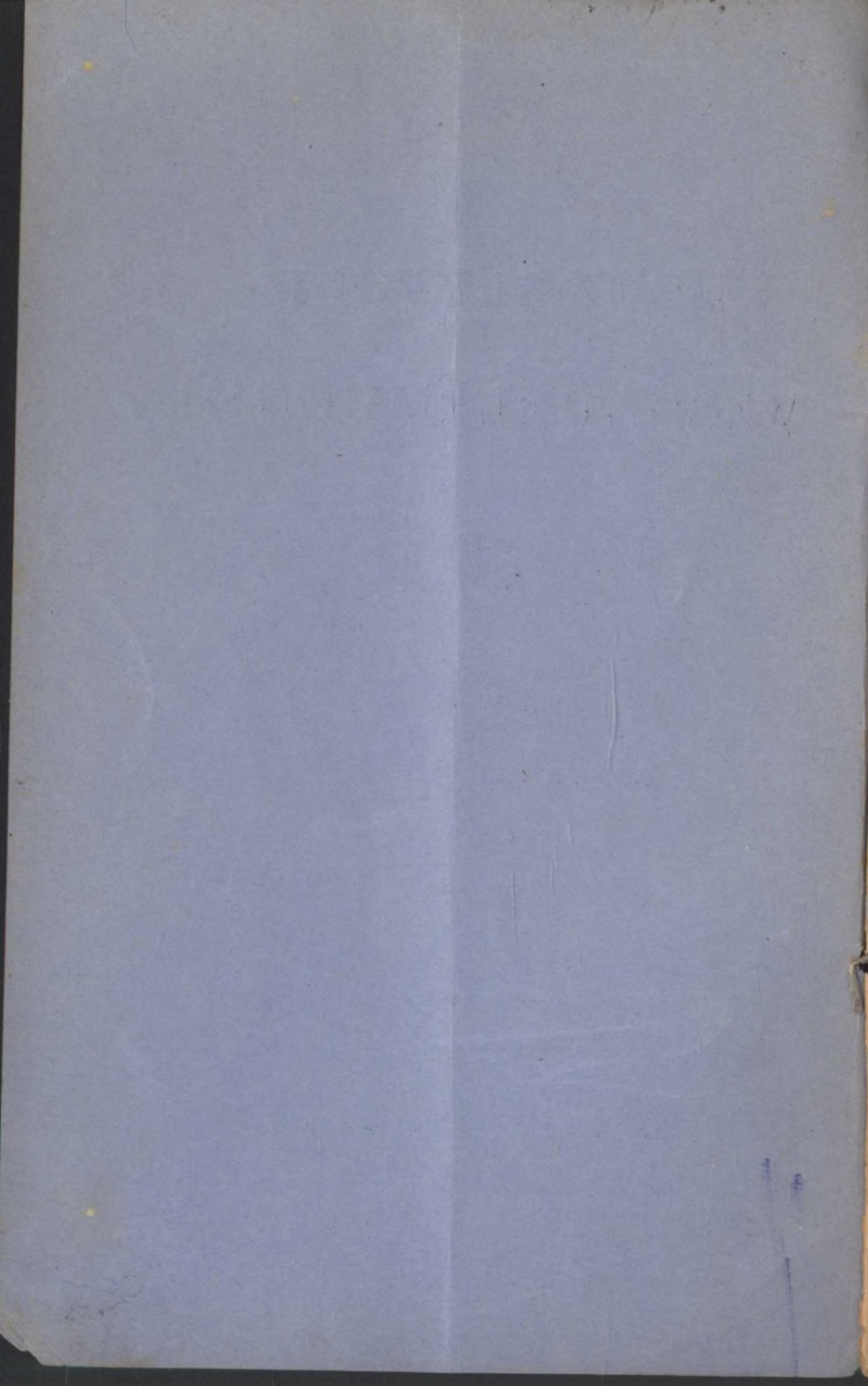
BARTHA MIKLÓSNAK

AJÁNlja

VILLÁM.

BUDAPEST,
ZILAHY SÁMUEL BIZOMÁNYA.

1884.

SZÉKELYFÖLD VESZEDELEMBEN!!!

VÉDELMÉBE

BARTHA MIKLÓSNAK

AJÁNLJA

VILLÁM.

BUDAPEST,
ZILAHY SÁMUEL BIZOMÁNYA.
1884.

25462

JELIGE:

»... Minden teremtménye az istennek az ő létének megfelelő feltételek közt tudja magát fentartani és fejleszteni. Vannak teremtmények, melyek a havasok zengő levegőjében élnek, vannak teremtmények a melyek csak tiszta vízben érzik jól magukat és vannak teremtmények, melyek csak az iszapból és az iszapban fejlődnek.«

Ugron Gábor.

I.

»Nemzetünk anyagi tönkretételénél
veszedelmesebb erkölcsi bukásunk.«

Bartha Miklós.

Erdély Magyarország vára. Ha Erdély elesett, akkor elbukott vele Magyarország. Míg Erdély magyar, addig Szent István birodalmának czimén, a három halom felett, a magyar korona ragyog.

Spanyolországot a spanyol nép visszahódította Katalonia hegyeiből.

Mikor az ír honvédeket Erzsébet zsoldosai ki-verték a kerri hegyekből: megszűnt Írország.

A svajczi alpesek közé menekülve élt a szabadság, mikor másutt elveszett.

Az olasz szabadság és egység az Abruzzok és Apenninek völgyeiben virágzott ki.

A Mohácsnál elbukott magyar állameszme Erdély hegyei között támadt új életre; ott védte magát török és osztrák ellen. Erdély hegyei közül tört ki a magyar rónára, hogy meghordozza és diadalmasan hordozza a magyar tradíciók és magyar jövő zászlóját.

Erdélyben maradt fenn a magyar udvar.

Erdélyben maradt meg mindvégig az arisztokracia, mely Magyarországon elnémetesedett.

Erdélyben tartották fenn magukat a régi jó magyar szokások.

Erdély adta Magyarországnak a legnagyobb hadvezérét s legnagyobb királyát: Hunyadi Jánost és Mátyást.

Erdély szülte a legnagyobb magyar diplomatát Telekit.

Erdélyből árasztotta szét dicsőségének fényét Rákóczy György.

Erdélyből jött Magyarországra a lelkiismeret szabadsága.

Ha Erdély nincs: ma nem volna szabadság sem, sőt nem volna Magyarország.

Szabadságharczunk nem lett volna oly fényes, mint tényleg volt, ha Erdély nincs, és nincs Bem.

A multban tehát ép oly fontos volt Erdély Magyarországra nézve, mint a mily fontos jelenleg s fontos lesz jövőre.

Erdély a magyar róna felett az akropolisi magyar őrtorony, melyről messze be lehet pillantani a távol keletre.

Éles szög a térképen is, mely arra van hivatva, hogy a keleti szlavizmus áradatát megtörje.

A kinek kezében van Erdély, az a Balkán félsziget kulcsát birja.

A míg az ojtózi, a verestoronyi, a tölgyesi szoros felett magyar lobogó leng, addig Oroszország meg nem hódíthatja Konstantinápolyt.

Nagyobb akadályát képezik a messze kiszögellő keleti Kárpátok, mint a Balkán hegység, habár csupa nizammal van is megszállva, mert bátor és nagy seregek a szemközt levő legnagyobb akadályokat is le lehet küzdenie, de a mely háta megett van, az legyőzhetlen.

Erdélyt az oroszoknak úgy kellene cerniroztatnia, mint egy várat, nehogy annak őrsege kitörjön és elvágja etappe-vonalait, hátába rohanjon.

De mikor egy vár egész ország, akkor azt nem lehet körül venni, előbb meg kell hódítani, el kell venni.

Oroszország addig nem foghat a Balkán félsziget meghódításához, míg Erdély magyar kézben van.

Ez az oka, miért vezet az ut Bécsen és Budapestén át Konstantinápolyba.

Ily nagy jelentősége van Erdélynek a történelemben és stratégiában egyaránt!

Ha a monarchia felismerte volna hivatását: Erdélybe, mint valamely megvíhatlan várba vitte volna minden hadi készleteit és katonai erőforrását.

A szorosok a modern hadi tudomány minden eszközével el volnának torlaszolva. Kézdivásárhely, Marosvásárhely, Gyergyószentmiklós, Kolozsvár, stb. nagyszerű hadi helyek, katonai központok volnának.

Erdély volna az aczélsarkantyú, melyet annak idején az ellenség testébe vágna.

De a monarchia a nyugaton volt elfoglalva, a régi Ausztria Oroszországgal czimbora volt.

Erdély ezért katonailag csak természeti előnyeire maradt utalva. Így is erősebb a monarchia minden váránál.

A magyar politikától ellenben meg lehet várni, hogy felismerje Erdély s különösen a Székelyföld fontosságát.

Ha Erdély *kivülről* Magyarországnak megvihatlan erőssége, a magyar politikának mindent el kell követnie, hogy ez erősség *benn* a magyarság vára legyen.

Ha Erdélyben a magyarság elbukik, akkor a sziklabérczek nem védfalat képeznek Magyarországra nézve, hanem veszedelmet.

A Királyhágón innen tehát inkább el kellene követni mindent a magyarság *megszilárdítására*, mint a Királyhágón túl. Különösen a Székelyföldet kellene ápolni s az erdélyi magyarság termékeny melegágyává tenni, mert a székelység

tud leginkább ellentállani az oláhság beolvasztó hatásának, sőt inkább olvaszt, mint olvad; mert a székelység szaporább, mint a többi erdélyi magyarság, munkásabb, iparkodóbb, mint a magyar faj az ország bármely részében.

A Székelyföldnek van feleslege a munkás kezekben s küldi ki Romániába, de rajai befelé is özönlenek. Erdély a Székelyföldről népesedik be magyar elemmel, tulajdonkép egész Erdély Székelyország.

A ki tehát a székelység gyökereit erősíti, az erősíti a magyarságot Erdélyben, vagy is erősíti Erdélyt és így Magyarországot.

Miként tartotta szem előtt ezt a magyar politika, arról most nem irunk, csak az antithesis fejtegetésébe bocsátkozunk.

A ki a székelységet gyengíti, az gyengíti egyzersmind Erdélyben a magyarságot, az az ellenségnek akarja kiszolgáltatni a magyarság várát, az hűtlenséget követ el a magyar állameszme ellen, annak bűne:

»Crimen laesae majestatis populi hungarici.«

Ebben a bűnben bűnösök a kik a Székelyföldet választották oly politikai izgatásoknak színteréül, melyek a nép erkölceit megrontják, e nép békéjét lerombolják s elvetik a Székelyföldön az egyenetlenség és viszály magvait.

És pár év óta a Székelyföldön a leggonoszabb fajta izgatás folyik.

II.

A székelység a kiegyezés idején a Deákpárt politikájához csatlakozott.

Ez nem történt ok nélkül!

Ha Erdély volt a magyar állameszme letéteményese századokon át — ez eszméért legtöbbet küzdött, legtöbb vért ontott a székelység.

A magyar fajnak minden árnyalata közt a legbüszkébb, a függetlenség legteljesebb érzetével bíró faj a székely.

Neki van a legtöbb tulajdonsága arra, hogy valóban független lehessen.

Ha az egész magyar nemzet mind székelyekből állana, vagy a székelyek tulajdonságaival birna, a teljesen önálló és független Magyarország nem volna pusztá ideál, melylyel a szélsőbal humbugot űz.

A székely e mellett a legpraktikusabb faj, tud számolni az egyszer-egygyel, nem fut ködképek után, nem építi az ábrándok légvárait.

Erdély keleti határán katonai őrvideket képezett hajdan a Székelyföld, most a magyarság ör-

vidéke. Az oláh özön közé szorulva, olyan, mint egy hatalmas sziget, mely legyőzi a tengert.

Ha nem a székelység kerül e magyar szigetre, az oláhság árja rég elmosta volna azt, és a Tisza balpartján túl magyar népet ma már találni nem lehetne, a román áradat magasabb hullámokat vetne mint a Királyhágó!

A székelység ismeri saját erejét, de ismeri a magyar nemzet helyzetének hátrányait is.

Tudja, hogy a jelen viszonyok közt Magyarországnak szüksége van Ausztria szövetségére; tudja, hogy a dynastia és a magyar nemzet egyetértése szükséges mindkettőnek boldogulására.

A székely nép nagy dolgokat vitt véghez szabadságharczunk alatt. Homer tollára méltó az a küzdelem, melyet két nagy hatalommal vívott.

Háromszék maga egy hadviselő fél volt. A háromszéki népfelkelés maga felért egy hadsereg kivonulásával.

De a székely nép mégis okult a tapasztalaton. Tudja, hogy Magyarország nem elég erős a *pragmatica-sanctio* széttépésére, habár hozzá férne, — mint nem fér hozzá — becsületes jogérzetéhez.

A törvényességhez való ragaszkodás és a hideg megfontolás az ő tulajdona.

Ezért csatlakozott a székelység a kiegyezés politikájához; ezért volt Deák-párti akkor, mint a legújabb időkig szabadelvű párti vala.

A koczkázat és a kaland embereit visszautasította s elfogadta a bölcs mérséklet embereinek politikáját.

Látta a dynastiával való szakítás rettenetes következményeit. Látta az égő falvakat, a kiontott vérözönt.

Keleti exponált helyzetében, idegen nyelv, idegen nemzetiség közé ékelve, leginkább tudásával bir a magyar nemzet veszélyeinek.

A mikor a Deák-párt lelépett, a székelység lelkesedéssel és elvi meggyőződésből olvadt a szabadelvű-pártba s hiven támogatta az abból kikerült kormányt.

És a székelység még jutalmakat sem követelt jó kormánypártiságáért. Nem is kapott, de nem haragudott, mert érzelmeinél, meggyőződésénél fogva volt kormánypárti.

Két oldalról is fenyegetve volt a magyar alkotmány és önállóság. A centralisták, a kamarilla részéről, kik még nem mondtak le végleg; és a foederalisták részéről, kik a monarchiát annyi darabra akarták törni, a hány történeti államból keletkezett.

Mind e veszélyektől csak úgy szabadulhatott az ország, ha megmutatta, hogy képes a kormánygyeplő erélyes megragadására.

A szilárd kormány volt létfeltétele a magyar államnak és szabadságnak!

Hogy a Deák-párti kormányok csak oly szilárdsággal is bírtak, mint a minőt mutattak, nagyrészt a székelyeknek köszönhatték.

És ez nem frázis, tudja azt az, a ki az akkori politikai konstellatiókat a maga egészében és részleteiben ismerte.

Az ellenzéket, függetlenségi pártot veszélyesnek tartotta a székelység, mert gyengítette a kormány hatalmát.

A székelységet teljesen áthatotta Deák Ferencz szelleme, azon szellem, mely ismerve a nemzetet környező veszélyeket, meg tudott alkudni a viszonyokkal, a nélkül, hogy a nemzet jogainak lényegét feláldozta volna.

A székelység képviseli azt a bölcs magyarizmust az alföldi magyarság egy részének chauvinismusával szemben, mely egyedül van hivatva arra, hogy a nemzet rázkódások nélkül menjen előre a megszilárdulás útján.

III.

A székelységnek ez volt politikai álláspontja. Ezt megdönteni vállalkozott a szélső bal.

Joga volt hozzá.

De hát milyen eszközökkel, milyen emberekkel?

A szélső bal szerepe e téren felette gyászos! Prokonsulokat nevezett ki, kiknek feladatukká tétetett, hogy a sikulusok földét meghódítsák.

Rendszeres és már éveken át tartó háború és ostrom volt, a mihez fogtak.

Kemény, makacs harcz folyik a Székelyföldön, melyet figyelmére kell méltatni az ország közvéleményének.

Az izgatás sehol sem oly erős és erőszakos, mint a Székelyföldön; tehát épen ott, a hol azelőtt a legcsendesebb volt a politikai és társadalmi élet.

Küzdelmének nyomában mindenütt a korrupcio! Már pedig hogy ez mily veszélyeket hord méhében, talán felesleges is magyarázni.

A szabadelvű párt minden egy ily áron elhódított kerületért hármát is adhatna a királyhágón túl.

Mert itt nem pusztán a kerületek számáról van szó, hanem *nemzeti ügyről*, a székely nép nyu-

galmáról, társadalmi békéjéről, szabad fejlődéséről és erkölcsi tisztaságának megvédéséről.

A székely népnek büszkesége, hogy benne nyilvánult a magyarság leghatályosabb ereje.

Birt mindig még azon tulajdonságokkal is, melyek a Királyhágón túli magyarságból soká hiányoztak s hiányoznak jórészt meg jelenleg is: *szorgalmas és takarékos volt.*

Birt tehát e két feltétellel, mely minden jólétnek és haladásnak feltétele. Ha a magyarság általában birt volna a székelység e két tulajdonságával is, ma Magyarország gazdag és hatalmas volna.

Hiszen a székely nép jóllétet tudott kicsikarni saját számára a természet mostohaaságától is.

Elszaporodva, a síkokat túlnépesítve, meg tud élni és aránylagos gazdagságot tud felmutatni vékony földszalagjain, melyeken a magyarországi ember még a megélhetést is lehetetlennek tartaná.

A szorgalom és takarékoság magyarázza meg ezt a jelenséget.

És az ellenzék útja, módja a székely nép e két alapvető tulajdonságát támadja meg, mert beviszi a székelyföldre a munkától elvonó politikai izgalmakat és a korrupciót.

Megtanítja a székelyt, hogy lehet munka nélkül is pénzt keresni, tehát — erkölcseiben

támadva meg — létében támadja meg a székely népet.

Hallatlan az, a mi a legutóbbi választások alkalmával történt.

A választások Székelyföldön régebben miibe sem kerültek. A székely nép politikai jogainak gyakorlásáért nem kért és nem fogadott el pénzt.

Választott véleménye és meggyőződése szerint. Az idén már több kerületben hozzáférhetővé lett — s ha az ellenzék vesztegetett, a kormánypárt is a két rossz között: megengedje-e, hogy a demoralisatio felszínre tolta selejtes elem meghonosulhasson, vagy maga is vásárba menjen — az utóbbi, nézete szerint, kisebb rosszat választotta.

Igy történt azután, hogy a kerületek ma már átlag drágábbak a Székelyföldön, mint Magyarországon s a becsületes székely nép közt a maga egész undorító voltában felburjánzott a korrupcio! A józan és munkás székelynép heteken át merült a választási tivornyák posványaiába.

Igy szoktatta rá az ellenzéki izgatás a székelységet a munkakerülés és iszákosságra!

És még többet tesz!

A székely népnek nem voltak oly társadalmi ellentétei, milyeneket e földön kívül kevés kivétellel csaknem mindenütt találunk.

A székely köznép is szabad volt, a nemesség jogaival élt.

A társadalmi különbségek inkább a katonai szervezetben gyökereztek, de évek multak s ezek is már-már elmosódtak.

A székely nép társadalmi békéje megmaradt akkor is, mikor Magyarországon e béke megbomlott. A székelység közé nem hatottak el a magyarországi társadalmi osztályok surlódásainak hullámai!

És most az ellenzéki izgatások társadalmi békénket is fenyegetik. A *vért* lázítják a vér ellen, a régi katonai kasztokat egymás ellen, gyalog székelyt a lovas ellen, gazdag ellen a szegényt, s ezen régióban — ismeretes lévén, hogy a legszegényebb székely is nemesi joron szavazattal bir — halásznak leginkább!

Igérnek adóleszállítást, díjmentes dohány-ültetést, szeszfőzést; kárhoztatják az útmunkát, erdő-, legelő-arányosítást és katasztert.

A kiknek nincsen, azoknak szavazati jogot kivívni ajánlkoznak.

Ki velők nincsen, mindenki gaz, hitvány, hazáruló, Tisza Kálmántól kezdve le a közigazgatási gyakornokig: »mind hústokon és véreteken élőködő!«

De ki tudná megmondani, mi minden szerintük ez a mostani rendszer és annak emberei?

Szóval az ellenzéki izgatás teljes decompositióba lökte a székelységet. Elhervasztja a magyar faj virágát, képtelenné teszi hivatásának teljesítésére! Mely hivatás pedig: hogy az erdélyi magyarság erőforrása legyen, hogy bocsássa ki a rajokat Erdély magyar faji meggyarmatosítására, hogy a magyar védmű keleti őrtornya maradjon, hogy a munka és takarékoság ösztönét átömleszse a magyar nemzetbe.

Nem a haza elleni bűn-e tehát a kiméretlen ellenzéki izgatás és nem lelkiismeretlenség-e a Székelyföldön?

Erre válaszoljanak az ellenzéki hadjárat vezérei és katonái!

IV.

Háromszéket kivéve, a távolabbi székely kerületek állapotát minden részleteiben nem ismerjük, de a velünk szomszédos Udvarhely megyéről, a hol — mint Daniel Gábor képviselő részletezte — a »kaput« és »nadrág« biztosítása tekintetéből már odáig eljutottak, hogy kénytelenek voltak a kerületek felett kiegyezni, — és Csik megyéről, hol a közigazgatási bizottság csak nem régiben

imígyen szólott a minísterelnökhöz: »A június havában eszközölt képviselő-választások, fájdalom, oly lefolyással és előzményekkel tartattak meg, hogy azoknak szomorú következményei még hossz-szas időn át izgalomban fogják tartani a kedé-lyeket.«

»Egyes esetek felhozásának mellőzésével általánosságban meg kell jegyezni, hogy nem a józan meggyőződés elvi harcza vívatott, hanem a botor ígéretekkel félrevezetett, felizgatott alsóbb néposztály agyarkodott a míveltebb osztály ellen, úgy hogy ezen szép alkotmányos jog természetéből kiforgattatván, a nép kezében erőszakká fajult, megsemmisítéssel fenyegetvén mindent és mindenkit, ki vele nem tartott, minek természetes következése tettelegességek s ennek ismét a köz-igazgatási tisztviselők kivételes intézkedései voltak. Hogy ez jövőre hova vezet, azt előre látni, miért is minden elkövetendő jövőre arra nézve, hogy a félrevezetett árnak jövőre gát vettessék, miért is tisztelettel kérelmezi Csík megye köz-igazgatási bizottsága, hogy a választási törvény a választási jog épségben tartása mellett, a vég-ből, hogy ezen sarkalatos alkotmányos jog ismételve csorbulást ne szenvedjen, hovaelőbb revisio alá vétessék, mi czélból oly időben lenne törvény-javaslat benyújtandó, hogy az törvényre emelkedve,

a legközelebbi általános képviselő-választási eljárásnak alapjául szolgáljon» — elmondhatjuk a régi nótával:

»Szülőföldem szép határa,
Vége neked nem sokára.«

Innen oda pillantva tettük az applikatiót, de hát legyenek szivesek, tekintsenek ide s mondják meg: melyik nótával szólhatnánk a mi állapottainkról?

A választások előtt, alatt és után igen sokat foglalatoskodott velünk az »Ellenzék« szerkesztője Bartha Miklós, és mint egy »Jupiter tonans« csak úgy leczkézteti Tisza Kálmánt s annak minden emberét.

De lássuk azokat a menykőhullásokat!

»Hanyatló korunk egyik legjellemzőbb vonását az erkölcsi kötelékek meglazulásában találom.«

»A társadalom ritkán von kérdőre valakit, az emberek igen sokat megengednek egymásnak és saját maguknak mindent elnéznek.

»Annak a közlelkiismeretnek, mely a jó és rossz között leginkább meg tudja huzni a határvonalat, ma nincsen nálunk hangja. Pedig régi törvénye az emberi együttélésnek, hogy a szabadság összes intézményei csak úgy lehetnek áldásosak, ha azokban a közlelkiismeret szava ellenőrző és útbaigazító befolyással bír. A hol e törvényt nem

respektálják, ott a *gonoszak*, az *önzők*, a *hitványok* és *tolakodók* uralkodnak; mert minél nagyobb a szabadság, annál könnyebb felnyitni a visszaélések zsilipjeit.«

»Nem ide tartozik kutatni, hogy ezen erkölcsi reakció miként fészkelte be magát közéletünkbe. Az okoknak egész garmadája kellett ahhoz, hogy a sok szabadság mellett felburjánazzék a »*minden szabad*«. De tény, hogy az uralkodó párt politikai mozgalmainál el van napolva az erkölcsi szempont és cselekedeteik korlátjának immár csak a büntető törvénykönyvet tekintik — sőt azt sem mindig.«

»A közélet hasznos üzletág, a forum kótyavetye.«

»Tisza Kálmán kormánya korrupció által jutott a hatalomra és a korrupció által tartja abban magát. Még akkor sem nézhetnők közönyösséggel, ha e korrupció csak a szabadelvű pártot rombolná szervezetében. Fájdalom, e romlottság nemzetünk organismusát öli el egyenként, mint a lassu méreg emésztő ereje.«

»Kis nemzet nagy anyagi hatalmat képviselő nemzetek közepette erkölcsi erő által tarthatja fenn lételet. A korrupció ezen erkölcsi erőt, mely hősokeket, vértanukat teremt, mely milliókat vará-

zsol elő és hadseregeket támaszt a porból — semmisíti meg.«

»Állam és nemzet nem maradhat fenn, ha az állam hatalmát olyan eszközökkel, romlott egyénnel a jogtalanság győzelmére és a gonoszság diadalára használják fel, mert az önfeláldozás helyére az önzés, a hazaszeretet helyére a haszonlesés, a jellem helyére a bűn, a lelkesedés helyére a dobzódás, a harcz helyére a gyávaság települ.«

»Nemzetünk anyagi tönkretételénél is veszedelmesebb *erkölcsi bukásunk*, társadalmunk megromlotttsága fajunk életére: mert szegény nemzetek élhettek és maradhattak szabadon, de megromlott nemzetek elpusztulása soha ki nem maradt. Igen, kisebb-nagyobb mértékben a *korruptio hűsei* garázdálkodnak mindenfelé.«

»Nem a helyi érdekek és viszonyok szülik csupán, mert felülről élesztik, támogatják, azért olyan általánosok, olyan elterjedtek, olyan mélyrehatók, olyan orvosolhatatlanok.«

»Minden szövetség között legerősebb a *bűn-szövetség*, azért erős a »Tisza pártja«, mely egy bűnszövetség, támogatva az államhatalom által.«

»Valóban ha a históriából nem ismernők azt az igazságot, hogy egy ilyen rendszernek önmagában el »kell« rothadnia, saját bűnei alatt össze »kell« roskadnia, előbb-utóbb kétségbe kellene esnünk.«

»De lecsillapítjuk lelkünk háborgását. Elnyomjuk a felháborodás lázongó érzelmeit, mert szent hitünk, hogy annak az érdekcsoportozatnak, *melyet* ma Magyarországon kormánypártnak neveznek, közelednek végpercei.«

»Egy párt, mely ilyen »nyomorult« eszközökkel és »*olyan existenciákkal*« erőlködik fentartani többségét, az a párt már teljesen megért a bukásra.«

»Orvoslást nem remélünk már ettől a rendszertől, ezektől az emberektől a törvény védelmét nem várjuk. Az ő rendszerük a rebach és a nyers erő. A törvényeket csak azért csinálják, hogy legyen mit arczul ütniök.«

»No hát rugdossák, köpdössék, üssék arczul a törvényt és siessenek, használják hatalmukat, míg őket is ki nem rugja, szét nem tiporja a »bűneikkel« vérig felkorbácsolt nemzeti lelkiismeret majdan kitörésig lázitott dühe.«

Igen! igen! így dörgedez Bartha Miklós, érdemes megörökíteni, mert érdemes megvizsgálni, hogy ha Tisza Kálmán korrupcio által kormányoz, mily elemek segítségével akarta, vagy akarja az ellenzék, és kivált a szélsőbal meghódítani Háromszéket.

Hogy mily mély azon örvény, mely a székely nép lábai alatt megnyilott, a székely nép, sőt a

nemzet érdeke követeli, hogy azon emberekről, a kik a székely ügyet a betörő ellenzék javára feladták s ma mint vezérek kezdenek szerepelni, a lepel levonassék!

Hogy pillantsa meg a székely nép azon sülyedést, mely fenyegeti, hogy riadjon az erkölcsi piszoktól!

Hogy lássa meg, mily messze kellett tévednie hivatásának utjáról, hogy régi vezetőinek helyére ezek az emberek tolakodhatnak!!

Hogy döbbenjen meg és hogy térjen ismét vissza a helyes utra!

Lássuk őket sorra, és kezdjük a mérsékelt és nem mérsékelt ellenzék elnökén, az ügyvéd dálnoki Veress Gyulán!

Még haza sem jött volt tanulásából s már megelőzte híre, hogy tanulótársait meglopta, a mit egy alkalommal Székely Dénes a »Nemere« című lapban szemére is lobbantott.

Székely Dénes él, kir. mérnök Háromszéken és tőle kérhet bővebb értesítést — ha még nem tudná — Bartha Miklós.

Ügyvédi működésével csaknem egy időre esik azon »működése«, melyért a mindenki által megtekinthető betűsoros mutató szerint a kézdi-vásárhelyi törvényszéknél: 558—1878. sz. a. csalásért, 553—1879. sz. a. sikkasztásért, 170—1879. sz. a.

rágalomért, 335—1879. sz. a. lopásért folyt ellene bűnvizsgálat. Ez idő szerint a brassói kir. törvényszék előtt csalás s zsarolás miatt folyt ellene a bűnfenyítő vizsgálat.

Ezekon kívül fegyelmi vizsgálatokkal is bővelkedik.

Erről az emberről írta meg a »Székelynemzet« szerkesztője Málík József azt, hogy »egyéb sem lehet hátra már, mint az orgyilkosság«.

És ez az ember ugyanaz, a kit minden becsületes ember, — ha csak egyszer teheti — kikerül, és ugyanaz, a kit saját unokabátyja, ügyvéd Nagy Károly és sógora, ügyvéd Künnle József házaikból kitiltottak. Tessék megkérdezni!

És ugyanaz, a ki maga magát a bűnök ostarának (Jupiter tonans kicsiben) nevezi!

Vázolt tulajdonainál csak azon tulajdonsága nagyobb, melyet a piaczi legyek karakterisztikájául tekintenek.

Mit tett most közelebbről?

Egy »alapítvány-levelet« tett közzé — hihetőleg Bartha Miklós tudta nélkül — az »Ellenzék«-ben, melynek tartalma ilyenformá:

Nyolcz ember a közelebből lefolyt ilyefalvi választás alkalmával 1—1 frt előleget kapott, hogy Tanárky Gedeonra szavazzon . . . ezeknek lelkiismerete nem bírta meg, hogy a pénzt saját

czéljaikra fordítsák s az ő — e fiatal Cátó — rendelkezésére bocsátották. Ő meg egy alapítványt óhajt belőle — a vallás- és közoktatási minister felügyelete alá helyezve — alapítani, melynek czime »Kortespénz Tanárky-Veress alapítvány« legyen.

S ezt az alapítvány-levelet úgy írja alá: Dr. Veress Gyula.

Nemde igazam van?

Ugyan elképzelhető-e, hogy a kik csakugyan oda sülyedtek, hogy 1, mondd: egy forintot is — ámbátor mint Dr. Veress úr állítja, tanítói emberek — meggyőződésük árába előlegül elfogadnak, azzal azután kérkedjenek? mikor ép oly bűnösök, mint az állítólagos vesztegető s esetleg hivatalukkal játszanak?

Vagy az ily embereknek el lehet-e hinni az oly fajta állításokat?

Valjon nem a »dr.«-úr áldozatkészségéből (talán a szacsvai árverés bánatpénzéből) került-e az a 8 forint, mely nem is sok, hogy valaki oly szenzációs alapítvány hőse legyen?

Nem sok, mert hátha ez által a tanczélú alapítvány által expiálja magát a sepsi-szent-györgyi iskolaszék előtt, mely ily »sokoldalú« férfiut tagjai közzé számítani magát méltónak nem tartá.

Nem sok, mert a »feltünést« szereti, s ez

csakugyan olcsó s mégis »feltűnő« valami, épen mint használt Doktori czíme, mely legtöbbször neve előtt fénylik, ha az az ellenzéki ujságok hasábjain megjelenik, s mely ellen ismert »szerénysége« még eddig tudtunkkal nem tiltakozott.

Pedig csak »dálnoki« doktor. A dálnoki »kollegiumban« lett »magister«, s mert tán felülmulta a dálnoki »kollegium« alapítóját és »nagymesterét« — kit úgy hívnak, hogy Lázár Mihály — véli, hogy megilleti a doktori cím.

Nemde igazam van?

De menjünk tovább!

Következik az egyesült mérsékelt és nem mérsékelt ellenzéki pártok törzskari főnöke. Ez:

Királyi eljárásbíró Geréb János.

Még gymnasiumot sem végzett volt, midőn a hetvenes évek elején nagybátyja Thuri Gergely beajánlotta az akkor itten volt főkirálybíró Kálnoky Dénes ő nagyméltóságának.

Ravasz és álnok, milyen volt s milyen ma. Csakhamar behizelegte magát a megye ügyeit intéző körbe, kivitte, hogy a párt, mely Tisza Lajost választotta meg egyik kerületben képviselőnek, őt bizta meg a mandátum átaladásával.

A mandatumot vitte és cserébe hozta a decretet, melyben királyi törvényszéki jegyzőnek neveztetett ki. Gróf Kálnokytól már mit sem re-

méllett, kezdett ellene áskálódni a Lázár Mihály érdekében. Lázár főispán lett, de mielőtt valamit tehetett volna e »csemetéért«, Tisza Kálmán elcsapta és Geréb ur is fordult egyet, szóval és írásban üldözőbe vette Mihály bácsit, hogy annál inkább dicsőítesse az utánna következett főispánt, Szentiványi Gyulát. És czélt is ért, mert ajánlatának köszönheti, hogy kineveztetett albirónak.

De hogy Szentiványi felismerte s erről Geréb is meggyőződött, mindenütt, a hol meghallgatták, kiébbítette Szentiványit, a mit is nem azért emlitünk meg, mintha ezzel Szentiványinak ártott volna, nem is árthatott, hanem, hogy megismer-tessük, mint szokta meghálálni jóltevőinek gondoskodását.

Várva várta, hogy jöjjön Pótsa József. Eljött, de vagy azért, mert elődein okult, vagy azért, mert már régebben ismerte Geréb urat, mindig azt tartotta: »apage satanas!«

És Geréb ur lett egyszerre mérsékelt ellen-zéki, beajánlotta magát az egyesült párt elnöké-nél, dálnoki Veress Gyula urnál, ki tárt karokkal fogadta, keblére ölelte és protegálja őt.

De hogy is ne! Hiszen sokban, csaknem mindenben találunk. Így például a működésben. Üs-sük fel csak a betüsorost, megtaláljuk a qualifi-catiót a mint következik:

192—1880. sz. a. hivatali hatalommal való visszaélés, 60—1880. sz. a. megvesztegetés, 192—1883. sz. a. hivatali hatalommal való visszaélésért folyt ellene bünfenyítő vizsgálat.

Fegyelmi uton is találkozunk nevével:

1880-ban jogtalan letartóztatásért, és hamis bukás vétségének szándékos elévítéseért; 1883-ban jogtalan letartóztatásért fegyelmi uton büntetve lett.

Ezekén kívül ma a brassói delegált kir. törvényszék előtt különböző mulasztások és hivatalos pénzek szabálytalan kezelése miatt vizsgálat foly ellene.

Hogy érdemeit szaporítsa, az ugynevezett »Székely-Putsch« idejében beállott »spitzlinek«, azonban mielőtt hatása lehetett volna, felismerték s pofonkisérettel szűrét kitették.

Megbotránkozott rajta mindenki, de kivált nagybátyja Thuri Gergely és volt honvédalezredes zsákodi K. Horváth Ignác, kikre azért hivatkozunk; hogy Bartha Miklós ur, — ha netán ezen szerinte »kiváló« ellenzéki férfi működése iránt kételyei lennének — tőlük bővebb információt szerezhessen.

A »működés« több s még »nagyobb« erőt kívánván, az elnök és főnök kerestek és találtak is »alkalmas« férfit a dálnoki Kovács Károly

ur személyében. Megkötötték a paktumot s meg voltak egymással elégedve.

Legyen szabad ezt a kiváló ellenzéki férfit is »működése« teréről bemutatni.

Ebben, igaz, megelőzött minket a »Budapesti Hírlap«, melyet hihetőleg Bartha Miklós ur nem olvasott, mert talán nem engedte volna, hogy képviselő kollegája ezen jellemrajz felett napi-rendre térjen, azt agyon hallgassa. Azért érdemes, hogy ide iktassuk, hátha sikerülne a »Budapesti Hírlap« ez új emberét megszólaltatni.

Halljuk tehát!

»Ha valaki 20—25 esztendővel ennekelőtte azt mondja vala istenben boldogult Kovács Sámuel uramnak: »No, ugy-e, nagy ur az a »Mihály« ur (már mint Lázár Mihály), de a kied Káruj fiából még nagyobb lesz« — hát az öreg székely fringijával felel meg a kötekedőnek. Mert Kovács Sámuel uram egyszerű székely gazda volt a pikszidarius (gyalogos katona) rendből s bizony még álmodni sem merte volna, hogy az ő Káruj fiából nagyságos ur legyen valaha. Nem mintha ez lehetetlenség volna, de Sámuel uram nem szánta — ergo nem is neveltette fiát annak. Hanem a tiszteletes addig járt az öreg székely nyakára, hogy elvitte fiát Sepsí-Szent-Györgyre s

beadta a német iskolába (persze ez az ötvenes években volt) Galgóczi uram keze alá.

Itt tartotta *szinte három egész télen át*. Ez épen elég, hogy valaki »soktudó« ember legyen — Kovásznán. A vén székely legalább így gondolkozott, elhozta fiát a normából s meg sem állott vele az — istállóig. Ez volt Kárujkának a »felsőbb tanintézet«.

Hanem a sors könyvében nem az volt megírva, hogy a borjak farkánál töltse el az életet.

Minek utána az említett két »intézetet« abszolválta, a hol természetesen alaposan megvetette jövő nagyságának alapját, megválasztották Dálnok község *nótáriusának*.

Hogy, hogy nem folytatta ezen hivatalát, arról nem szólok, Dálnok községnek ebből az időből datálódó pénzügyi állapota kézzelfoghatólag tanuskodik erről. Elég az, hogy Káruj ur nagyot haladt. Kaputos ember lett belőle s később már említett »Miháj ur« protekciójából — dullósegéd. (Dullónak hívják Székelyföldön a szolgabíró) most már Miháj urnak valóságos jobb kezévé lett, titkára a »hét székelyváros főispánja«-nak.

De ez mind semmi; 1876—77 körül Marosvásárhelyen, a kir. tábla ügyvéd-vizsgáló bizottsága előtt a három normát járt Káruj ur lerakta az — *ügyvédi vizsgát*. Én kétkem ugyan, hogy

az ügyvédi vizsgálat letévéséhez elégséges kvalifikáció volna a már említett két tanintézet frequentálása, de másfelől annak sem vagyok hajlandó hitelt adni, a mit abban az időben »zugattak«, hogy: Káruj ur egy dupla druszájának az érettségi és jogakadémiai bizonyítványát mutatta volna be a királyi táblán.

Elég az, hogy országos hites ügyvéddé lett. Ettől fogva az idő megnevezhetlen hatványával gyarapodott vagyonban és tekintélyben, annyira, hogy első megyei notabilitássá nőtte ki magát s a legközelebbi választáskor megválasztották a kovásznai kerület orsz. képviselőjévé. S a mit édes apja ura ezelőtt 20 esztendővel álmodni se mert volna, Káruj ur ma nagyobb ur Miháj urnál, még fontra is túl tett protektorán.

És ki áll jót a jövőről?

Ki kezeskedik, hogy Tisza Kálmánt nem Kovács Károly fogja-e megbuktatni? A ki eddig ilyen pályát futott meg, az előtt nincs semmi lehetetlen. Egyébiránt már a zsebében van két határozati javaslat, melyek által minster korában az állami deficitet meg akarja szüntetni:

1. Mondja ki a t. ház, hogy minden templom kiadandó — korcsmának s a bejövendő haszonbér állami czélokra fordítandó.

2. Mindenféle iskola bezárandó s az így megmaradt pénz üdvösebb célokra fordítandó.

Dálnokban az elsőre elő van a talaj készítve a képviselő ur buzgólkodásából, a második nagyrészen keresztül is van vive; a mennyiben egy igen szép kisdédóvói alap — meglehet a közoktatási minister jóváhagyásával — éppen a képviselő ur iskolaszéki elnöksége alatt más üdvösebb célokra fordított.

Hogy pedig iskolára nincs szükség, arra élőpélda Káruj ur — a leendő kultusz-minister.«

E fotografia annyiban hiányos, a mennyiben bizonyos dolgot megírni elfeledett és a mennyiben bizonyos dologról nem hiszi, hogy megtörténhetett volna.

Kifeledte, hogy ez a »diszféríu« azután, hogy a felső gymnasiumot« — Dálnokban — kijárta, a falunak nótáriusa s adógyűjtője lett s e minőségben úgy működött, hogy a közönség indítatva érezte magát ellene adósikkasztásért bünyfenyitő vizsgálatot kérni, mely 529—1873. szám alatt folyamatba is tétetett volt.

Ebből a kis »malheur«-ból szerencsésen kimagászott, de megvolt alapítva egyszerre carrierje is, mert Mihály ur megismerte, látta, hogy ez használható ember: felkarolta, csinált belőle dulóságdet! És az ambitio nőttön nőtt a fiatal em-

berben nagyobb »tettek« után, s **csinált** magának 1860. évről keltezve, egy érettségi bizonyítványt.

Tetszik tudni Bartha Miklós urnak, hogy műnyelven ezt a manipulatiót hogy hívják? Hamis okiratkészítés! Bocsánat, hogy ilyen drasztikus kifejezéssel élünk, de méltóztatik menydörögni: »az emberek igen *sokat* megengednek egymásnak és saját maguknak *mindent* elnéznek.«

És méltóztatik azt is mondani, hogy annak a közlelkiismeretnek, mely a jó és rossz között leginkább meg tudja huzni a határvonalat, ma nincsen nálunk hangja.

Dehogy nincsen! Csak méltóztassék ezt a »mérsékelt« férfiut kiexaminálni: mikor, melyik gymnaziumban járt, bárcsak egy óráig? hol, kik előtt tett érettségi vizsgát? kérje el érettségi bizonyítványát, adja körre, vágja szemünk közé: ime rágalmazók le az álarcczal!

És mi letesszük és engedelmet fogunk kérni.

Igenis kérje el *ugyanazt*, melyet elég merész volt »Káruj ur« az 1870-ik évben a vallás- és közoktatásügyi miniszternek bemutatni, hogy *annak* alapján a jogi tanfolyam hallgatása és a jogtörténelmi államvizsga letétele alól felmentessék — a mint $\frac{25806}{27810}$ /1871. sz. a. a megyei levéltárban őrzött ministeri rendelet szerint felmentve is lett.

Mihály urnál belső ember, azután ügyvéd! Azt hinné az ember, hogy elérte a »non plus ultra«-t, szánja, bánja bűneit a multakban s hallgat.

Dehogy! »működik« tovább, mert csak most nem régiben hagyta helyben a Curia 165/1884. szám. alatt a brassói ügyvédi kamarának ellene megvesztegetés okán hozott vádhatározatát.

Az »érdem« jutalmat várt. Megkapta, mert ma ott ül e kiváló férfiú az országházában. Ott, a hol csak tisztességes és jellemes embereknek lenne helyük.

»Az emberi együttélésnek régi törvénye az, hogy a szabadság összes intézményei csak úgy lehetnek áldásosak, ha azokban a közlelkiismeret szava ellenőrző és utbaigazító befolyással bír. A hol a törvényt nem respectálják, ott a *gonoszak*, az *önzők*, a *hitványok* és tolakodók uralkodnak.«

Fennebb már egyszer leirtuk, de ismételjük itt e helyen ez aranyzavait Bartha Miklósnak, ki csak nem rég a »Határszéli közlöny Nemere« című lapban közre adott egyik nyilatkozatában Veress Gyula ügyvédet, Geréb János albirót és Kovács Károly képviselőt büszkén sorolja háromszéki »czimborái« közzé.

Következtetéseket nem vonunk, hanem azt a kérdést mégis csak felteszszük:

Ismerte-e Bartha Miklós ezeket az urakat?

Ha igen, meg ne ütközzék, ha teljes megbotrányozásunknak adunk kifejezést; mert attól, ki egy egész pártot »bűnszövetség«-nek nevez el, megvárhatnók, hogy mindenekelőtt a saját »czimborái«-val számoljon el.

A korrupciót ostorozza, megtámadja Bartha Miklós magát Tisza Kálmánt is, a ki pedig tőle telhetőleg iparkodott mindig s ma is azon van, hogy az »Augias istállója«-t kiséperje, a mint belügyérré lettével azonnal is kiséperte itt a főispáni székből Lázár Mihályt.

Ez fáj talán Bartha Miklósnak?

Ismeri-e Lázár Mihályt? Hihetőleg nem, mert lehetetlennek tartjuk, mikép elnézte volna, hogy oldalán, társaságában hazudozzék, ámitson és házról-házra járva saját exfőispáni kezeivel vesztessen az utóbb itt Ilyefalván lefolyt képviselőválasztás alkalmával.

De hogy megismerje czimboráinak e »szülőatyuskáját«, legyen szíves, forduljon Ugron Gábor barátjához és képviselőtársához, a ki épen idején ismertette volt meg a »mestert« Tisza Kálmánnal is, ajánlván őt a »Magyar Polgár«-ban, szerkesztő Papp Miklóshoz irt nyílt levelében ilyképen:

»Lázár Mihály a maga igazolására egy röpi-
vet szórt világgá, melyet egyik barátom, elkésve

bár, szíves volt kezemhez juttatni. A becsületes ember sértett önérzetének utánczott kifakadásai oly esetlenül illesztvék szájába, miként sült malaczéba a rózsa. Oly embernek, mint Lázár Mihály, mondjon bármit is, magam nem érezvén kötelezve felelni, mert több, mint megalázna vele szóba is állani, de néked, közönségednek tartozom felvilágosítással, hogy lásd: nem éltem vissza tudósító tollamba helyezett bizalmaddal s hogy mind az r. l. mind a Scaevola jegyem alatt közöltekért isten, törvény s ember előtt elvállalhatom a felelősséget.

Bocsásd meg, hogy oly undort keltő fekélyt kell napfényen mutogatnom, mint jelenleg kénytelen vagyok.

Azonban kell a társadalmat védelmeznünk, különben egypár vakmerő és gonosz az Abruzzok mélyében gondolva, uralkodni fog rajta, s minden éltető vércseppje romboló méreg lesz. Az igaz, hogy kellemetlen.

A poloska is akkor kellemetlenebb, mikor eltiportatik, ha ezért nem tipornók el, szapora faja lakunkból üldözne ki.

Thuri Gergelynek a röpívben közölt levele szerint »aljas rágalom«, hogy rablónak nevezte volna Lázár Mihály főispán-társát.

A Thurinak tulajdonított mondást vissza vonom, ha úgy kell érteni, hogy nem rablónak, ha-

nem tolvajnak nevezte, mi sokkal jobban illik némely jellemhez, mivel a lopáshoz kevesebb kell legalább a bátorságból.

Ez engedékenységem igazolására, melléklem nem a hadbiróság, hanem a cs. k. polgári kerületi törvényszék ítéletét, melynek illetékessége alá a hundsgemein gonosztévők és nem a politikai bűnösök tartoztak.

A Lázár Mihály kezei között levő eredetiről vett másolat szerint, melyet megbízható kézből bírok, magyarra fordítva így hangzik:

A nagyszebeni cs. kir. kerületi törvényszék a következő ítéletet hirdeti ki:

Lázár Mihály erdélyi, dálnoki születésű, 30 éves, református, nőtlen, volt erdélyi udvari korlátnoksági fogalmazó-gyakornok, később honvéd százados, és sógora Szabó Nándor, honvéd alvezredes segéde, az 1849. márczius 21-én a császári seregnek Oláhországba való visszavonulása alkalmával elkövetett »nagyszerű, százezer forint értéket meghaladó tolvajlásban különösen részt vevén«, az ellopott javakat részben önmagának elsajátítván, azoknak elrejtésében s a maradéknak elárverezésében kiválóan működven, a miért is »Lázár Mihály tolvajság büntényében való részvétség miatt« 15 évi bilincsviseléssel súlyosbítt (in Eisen) várfogságra ítéltetik, mely ítélet

azonban Ő cs. k. ap. Felségének legmagasabb elhatározása által négy évi várfogságra szelidítetik.

Ily ítélet alól tisztáz-e az amnestia? Ily tények szennyét lemosták-e a választók szavazatai? Ily multat megmásít-e a főispánság tiszteletreméltósága? Azt hiszem: nem. Hogy Lázár Mihály az 50-es évekre hivatkozik, hogy a lopást tagadja, mitsem bizonyít. Az ötvenes években a politikai bűnöst felségárulás, hűtlenségért s a hadbíróság előtt perelték; persze a gyilkost akkor is gyilkosságért, a tolvajt lopásért, és, mint L. M.-t is, a rendes polgári törvényszék elé állították. Aztán én soha sem láttam tolvajt, ki ha kiszabadult, ne mondja magát ártatlannak; igaz, azt sem hallottam, hogy azt valaki rossz néven vette volna tőle, hisz lopás után a hazugság gyakorlata nagy javulás.

Fentartva két czikkem minden tételét, tiszteltem a hét székely várost, a Rikán belőli négy hely. hitv. egyház-kerületet, mindezek főispánjait és maradok üdvözlétem mellett, Pest, 1872. decz. 5. tisztelő barátod Ugron Gábor, képviselő.»

Ugron Gábor képviselő urnak ezen levelét illusztrálja még azon fegyelmi nyomozat, mely Lázár Mihály, mint dirigens királybíró ellen a sorozások alkalmából elkövetett visszaélések miatt folyamatba tétetett.

Nem venné magának Bartha Miklós ur azt a fáradságot, hogy ezeket megtekintse?

A »minden szabad« e korifeusai a védelemmel is hamar készen lesznek: a terhemre rótt bűn nem bizonyítható be; a megtorlások idejét, módját magamnak fentartom . . .« Így nyilatkozott nem régiben az egyesült pártok elnöke, D. Veress Gyula a »Határszéli Közlöny, Nemere« hirlapban.

De forduljunk el tőlük! És kérdjük:

Kik terjesztik Háromszéken már most a korrupciót? Hogy tetszenek a székely népnek a háromszéki baloldal e halálmadarai?

Ezek által akarja magát vezettetni?

És ha csak a Székelyföld veszedelméről volna szó, e felett még lehetne vigasztalódni. Minden népnek olyan a sorsa, a minőre méltó; minden népnek olyanok a vezetői, a milyeneket érdemel.

De a magyar érdekről van szó! Arról, hogy Erdély magyar maradjon-e vagy elveszszén?

Első sorban azon ellenzéki férfiakhoz fordulunk, a kiknek hazafiságát még nem homályosította el a pártszenvedély, a sértett önérzet és

hiuság: maradjanak az elvi harcz terén s a megindult uton, hagyjanak békét a székelyeknek hazafiságból!

Megismerve eszközeiket, a kik által félrevezettettek, dobják el maguktól azokat!

De ha igaz hazaszeretet által diktált kérelmünk hasztalan marad, a székelyekhez fordulunk:

Tovább engedi-e magát vezettetni a székely nép nagy része, melyet az izgatás már megrontott s engedi-e elterjedni a ragályt a székelységnek még egészséges rétegeiben is?

Engedi-e a pártszenvédély által feldúlatni békéjét, *tönkre tétetni erkölceit*, melyek nemcsak önmagának, hanem egyszersmind a nemzeti ügynek is palladiumát képezik?

Igen, vagy nem?

Ha nem, akkor meddig tűri még a veszélyes izgatást, mikor utasítja ki a békebontókat kebeléből?

Ilyefalva, 1884. deczember.

